

Jacek Pierzak

Sławków, woj. katowickie, St. 1 - zamek, AZP 97-51

Informator Archeologiczny : badania 24, 110

1990

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ślawków, woj. katowickie
St. 1 — zamek AZP 97-51

Konserwator Zabytków Archeologicznych w Katowicach

Badania prowadził mgr Jacek Pierzak. Finansowane ze środków WKZA w Katowicach. Siódmy sezon badań. Zamek średniowieczny — 2 poł. XIII-XV w.

Stanowisko położone jest w południowo-wschodniej części Ślawkowa, pomiędzy ulicami Staropocztową, Zamkową i Browarną. Prowadzone tu od r. 1983 badania wykopaliskowe doprowadziły do odkrycia założenia obronnego, datowanego na 2 poł. XIII w., rozbudowanego w w. XIV i zniszczonego w 2 poł. XV w.

Duża wartość naukowa stanowiska spowodowała, iż w miesiącu maju br., z inicjatywy WKZA przystąpiono tu do realizacji rezerwatu archeologicznego.

W trakcie prac konserwatorskich kontynuowano badania wykopaliskowe przy budynku bramnym z w. XIV, usytuowanym w zachodniej części wzgórza oraz w obrębie wieży mieszkalno-obronnej z w. XIII.

Ponadto prowadzono systematyczny nadzór konserwatorski na całym stanowisku.

Wyniki prac badawczych były rewelacyjne. Prace we wnętrzu wieży mieszkalno-obronnej z 2 poł. XIII w. pozwoliły bowiem stwierdzić, jeszcze jedną fazę rozwojową zamku (faza Ia), poprzedzającą istnienie wieży (faza Ib).

Wieża ta pierwotnie była basztą lupinową o wymiarach wnętrza 6,40 x 4,20 m, z odchodzącym od niej zarówno w kierunku północnym jak i południowym murem obwodowym o grubości 2,30 m. Mur ten w kierunku północnym biegł na długości 38 m, w kierunku południowym na długości około 76 m. Badania prowadzone na osi muru obwodowego, którego relikty odkryto w stokach fosy od strony północnej doprowadziły do odkrycia północno-wschodniego narożnika dużego założenia obronnego, wykraczającego poza obręb fosy z XIII-XIV w. Założenie to miało rzut nieregularnego prostokąta, o przybliżonych wymiarach 124 x 90 m. Jest to więc jedno z najstarszych i największych założeń obronnych, murowanych na terenie Polski Płd. Wypada tu zaznaczyć, iż umocnienia Wawelu w tym okresie były jeszcze drewniano-ziemne.

Datowanie obiektu przy pomocy materiału archeologicznego, pochodzącego z niezakłóconego układu stratygraficznego na 2 poł. XIII w. potwierdzają dane historyczne. W roku 1286 jest mowa o nowopowstałym mieście Ślawkowie, w 1289 o zdobyciu zamku w Ślawkowie przez Henryka IV Probusa.

Budowę zamku wiązać należy z biskupem krakowskim Pawłem z Przemankowa. Intrygujący jest tutaj fakt, iż zamek ten nie został zrealizowany do końca w swym pierwotnym zamysle. Świadczy o tym fakt iż w momencie zamknięcia baszty lupinowej od strony wewnętrznej murem, przez co powstała wieża mieszkalno-obronna, część dostawiona nachodziła niejako na mur starszy, sprawiający wrażenie zniszczonego lub nieukończonego. Zniszczenie starszej partii nie wchodzi w rachubę, bowiem brak jest w układzie stratygraficznym warstwy rozbiórkowej, poprzedzającej dobudowę. Przerwa w budowie dużego założenia miała najprawdopodobniej podłoże polityczne, jakim było uwięzienie biskupa w r. 1283 przez księcia Leszka Czarnego. Po zwolnieniu biskupa w r. 1284, zgodnie z obowiązującym „regale”, biskup nie kontynuował zaczętego dzieła, lecz poprzestał na wieży mieszkalno-obronnej, powstałej z jednej z baszt lupinowych dużego zamku. Wieżę tę Paweł z Przemankowa otoczył fosą o szer. 7 m oraz parkanem (?). Na początku wieku XIV, już jego następcą, biskup Jan Muskata rozbudował wieżę o klatkę schodową, dostawioną od strony północnej, co było związane ze zmianą układu komunikacyjnego, prowadzącego do wieży, oraz wybudował budynek bramny, od strony zachodniej, którego cały, prostokątny zarys o wymiarach 9,4 x 7 m odkryto w trakcie tegorocznego sezonu badawczego. Budynek bramny miał od strony północnej aneks, o wymiarach wnętrza 4,80 x 1,50 m. Całość tego małego założenia otoczono wałem ziemnym oraz poszerzoną do 10 m szerokości fosą. Obiekt zniszczono w w. XV, za czym przemawia warstwa rumowiskowa ze spaliną, grotami beltów kusz, ostrogami, strzemionami, fragmentami noży, gałką miecza, ceramiką itp. zabytkami. Moment zniszczenia można łączyć z datą 1455, kiedy to oddziały zaciężne zrupiły i spaliły Ślawków.

Zamek nie został już odbudowany. Poza fosą, od strony zachodniej wybudowano dwór obronny biskupów krakowskich, który jest zamieszkały do dnia dzisiejszego przez prywatnego właściciela.

Rezerwat archeologiczny, przedstawiający dzieje zamku od 2 poł. XIII do w. XV został oddany do użytku 30 października br.

■ Sowiński, gm. Mosina woj. poznańskie St. 23C patrz okres halsztacki

■ Strumienno, gm. Krosno Odrzańskie St. 4a patrz okres rzymski

■ Suraz, woj. białostockie St. 3 patrz epoka brązu

■ Sząbruk, gm. Gietrzwałd woj. olsztyńskie St. I patrz okres lateński

■ Szczecin — Stare Miasto Podzamcze patrz wczesne średniowiecze